

Lagutskottets betänkande

1980/81:17

om samtycke och tillstånd till adoption (prop. 1980/81:112)

Ärendet

I proposition 1980/81:112 föreslår regeringen (justitiedepartementet) efter att ha hört lagrådet att riksdagen skall anta förslag till lag om ändring i föräldrabalken. Lagförslaget har intagits i *bilaga* till betänkandet.

Utskottet

En förutsättning för att en adoption skall tillåtas är att domstol finner att adoptionen är till fördel för den som adopteras. Vid bedömningen bör stor vikt fästas vid den senares egen inställning. Har den som skall adopteras fyllt 12 år får enligt 4 kap. 5 § första stycket föräldrabalken adoption inte ske utan dennes samtycke. Ett undantag gäller dock. Om den som skall adopteras är under 16 år krävs inte samtycke om det kan antas skada barnet att bli tillfrågat.

Gällande regler innebär att adoption inte kan ske av barn som fyllt 12 år men som på grund av psykiskt handikapp saknar rättslig handlingsförmåga och därför inte kan lämna giltigt samtycke.

Med anledning av en motion uttalade lagutskottet 1977 (LU 1976/77:17) att skäl talade för att reglerna om eget samtycke mjukades upp så att det blev möjligt att adoptera också barn som inte kunde lämna samtycke. Utskottet förordade att frågan blev föremål för översyn. Vad utskottet sålunda anfört gav riksdagen som sin mening regeringen till kännä (rskr 1976/77:144).

Frågan om adoption utan barnets eget samtycke behandlades på nytt av riksdagen år 1980 med anledning av en motion. I sitt av riksdagen godkända betänkande LU 1979/80:23 underströk utskottet vikten av att spørsmålet snarast löstes.

I propositionen föreslås nu att samtycke inte skall behöva inhämtas av den som skall adopteras, om denne är varaktigt förhindrad att lämna samtycke på grund av psykisk sjukdom, hämmad förståndsutveckling eller psykisk abnormitet av annat slag eller på grund av något annat liknande förhållande. Med sistnämnda rekvisit avses fysisk sjukdom eller tillstånd som ligger sjukdomen nära. I motiveringen nämns som exempel att en trafikskadad är förhindrad att meddela sig med omvärlden, sedan det av skadan orsakade sjukdomsförloppet har avstannat.

Propositionens förslag innebär att riksdagens önskemål om en uppmjukning av reglerna om samtycke vid adoption helt tillgodosätts. Utskottet tillstyrker därför förslaget.

Utöver förslaget i fråga om samtycke till adoption innehåller propositionen också förslag till ändringar av reglerna om tillstånd av domstol till adoption. Ändringarna innebär att reglerna förtydligas så att det klart framgår att sådant tillstånd får lämnas bara om sökanden har uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller det annars med hänsyn till det personliga förhållandet mellan den som vill adoptera och adoptivbarnet finns särskild anledning till adoptionen.

Propositionen i denna del föranleder inga särskilda uttalanden från utskottets sida.

Utskottet hemställer

att riksdagen antar det i proposition 1980/81:112 framlagda förslaget till lag om ändring i föräldrabalken.

Stockholm den 7 april 1981

På lagutskottets vägnar

LENNART ANDERSSON

Närvarande: Lennart Andersson (s), Stig Olsson (s), Elvy Nilsson (s), Joakim Ollén (m), Arne Andersson i Gamleby (s)*, Martin Olsson (c)*, Ingemar Konradsson (s), Olle Aulin (m), Owe Andréasson (s), Marianne Karlsson (c), Bengt Silfverstrand (s)*, Margot Håkansson (fp)*, Margareta Gard (m)*, Stina Andersson (c) och Olle Grahn (fp).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Propositionens lagförslag

Förslag till Lag om ändring i föräldrabalken

Härigenom föreskrivs i fråga om föräldrabalken¹

dels att 4 kap. 5 och 6 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

dels att i 4 kap. skall införas en ny paragraf, 5 a §, av nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

5 §

Utan eget samtycke må den som fyllt tolv år ej adopteras, dock må, utan hinder av att samtycke ej föreligger, adoption ske av den som är under sexton år, därest det kan antagas lända honom till skada att han tillfrågas.

Den som ej fyllt aderton år må ej adopteras utan föräldrarnas samtycke. Moderns samtycke skall *hava* lämnats sedan hon *hunnit* tillräckligt återhämta sig efter nedkomsten. Vid adoption av adoptivbarn skall i stället *inhämtas* samtycke av *adoptanten* eller, om *make* adopterat *andre* makens barn, av *makarna*.

Samtycke enligt *andra* stycket *fordras* ej av den som är sinnessjuk.

Föreslagen lydelse

4 kap.

5 §

Den som har fyllt tolv år får inte adopteras utan eget samtycke.

Sådant samtycke behövs dock inte, om den som skall adopteras

1. är under sexton år och det skulle skada honom eller henne att bli tillfrågad, eller

2. är varaktigt förhindrad att lämna samtycke på grund av psykisk sjukdom, hämmad förståndsutveckling eller psykisk abnormitet av annat slag eller på grund av något annat liknande förhållande.

5 a §

Den som *inte* har fyllt arton år får ej adopteras utan föräldrarnas samtycke. Moderns samtycke skall *ha* lämnats sedan hon *har återhämtat* sig tillräckligt efter nedkomsten. Vid adoption av *någon annans* adoptivbarn skall i stället samtycke *inhämtas* från barnets adoptivföräldrar eller, om en adoptivförälder är gift med någon av barnets föräldrar, från *båda* dessa makar.

Samtycke enligt *första* stycket *behövs* ej av den som är sinnessjuk.

¹ Balken omtryckt 1978:853.

Nuvarande lydelse

sinnesslö, utan del i vårdnaden eller å okänd ort. Är sådant fall för handen beträffande envar av dem som enligt andra stycket skall samtycka till adoptionen, skall i stället samtycke inhämtas från barnets förmyndare.

Den som är förklarad omyndig må ej adopteras utan förmyndares samtycke.

6 §²

Rätten skall pröva, huruvida adoptionen lämpligen må äga rum. Ej må tillstånd givas, med mindre adoptionen finnes lända till gagn för barnet samt sökanden uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller eljest särskild anledning är till adoptionen.

Ansökningen må ej bifallas, om å någondera sidan vederlag är givet eller utlöst, ej heller om bidrag till barnets underhåll är avtalat, med mindre fråga är om bidrag med visst belopp en gång för alla och beloppet inbetalts till socialnämnden i den församling, där adoptanten är kyrkobokförd, eller till nämnden utfärdats förbindelse å beloppet, vilken blivit av sökanden och nämnden godkänd. För belopp, som inbetalts till nämnden, skall genom dess försorg hos riksförsäkringsanstalten eller svenskt försäkringsbolag inköpas en efter underhållsskyldigheten lämpad livränta åt barnet, där ej enligt

Föreslagen lydelse

sinnesslö, utan del i vårdnaden eller på okänd ort. Är detta fallet beträffande var och en av dem som enligt första stycket skall samtycka till adoptionen, skall i stället samtycke inhämtas från barnets förmyndare.

Den som är förklarad omyndig får inte adopteras utan förmyndarens samtycke.

6 §

Rätten skall pröva om det är lämpligt att adoptionen äger rum. Tillstånd får ges endast om adoptionen är till fördel för barnet samt sökanden har uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller det annars med hänsyn till det personliga förhållandet mellan sökanden och barnet finns särskild anledning till adoptionen.

Ansökningen får inte bifallas, om det från någon sida har getts eller utlovats ersättning eller om det har avtalats om bidrag till barnets underhåll. Underhållsbidrag i form av engångsbelopp är dock inte hinder för tillstånd till adoptionen, om beloppet har inbetalts till socialnämnden i den församling där adoptanten är kyrkobokförd eller om det till nämnden har utfärdats en förbindelse på beloppet, vilken har godkänts av sökanden och nämnden. För det belopp som har inbetalts till nämnden skall genom dess försorg hos riksförsäkringsverket eller ett svenskt försäkringsbolag inköpas en

² Senaste lydelse 1981:26.

Nuvarande lydelse

avtalet *hinder möter* eller nämnden finner att beloppet *må* på annat lämpligt sätt *användas* för barnets underhåll.

Avtal om vederlag eller underhåll, som *bort föranleda* avslag å ansökningen *därest* avtalet varit för rätten kunnigt, vare, även om ansökningen *bifalles*, utan verkan.

Föreslagen lydelse

efter underhållsskyldigheten *anpassad* livränta åt barnet, *om inte* avtalet *hindrar det* eller nämnden finner att beloppet *kan användas* på något annat lämpligt sätt för barnets underhåll.

Ett avtal om *ersättning* eller underhåll, som *borde ha medfört att* ansökningen *avslogs om rätten hade känt till* avtalet, är utan verkan *även om* ansökningen *bifalls*.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1981. Vad som sägs i 4 kap. 6 § andra stycket om socialnämnden skall dock till utgången av år 1981 avse barnavårdsnämnden.

2. De nya bestämmelserna tillämpas även när en ansökan om adoption har gjorts före ikraftträdandet men då ännu inte har slutligt prövats.

